

ZAMONAVIY MUDOFAA JANGIDA UMUMQO'SHIN QO'SHILMASINING TANKKA QARSHI MUDOFAA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Xolmurodov Akmal Akramovich

Harbiy Xavfsizlik va Mudofaa Universiteti magistratura bosqichi tinglovchisi

Ummatqulov Farruh Murodjonovich

*Ilmiy raxbar: Harbiy Xavfsizlik va Mudofaa Universiteti kafedra katta
o'qituvchisi, Harbiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (Phd)*

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy qurolli mojarolar sharoitida umumqo'shin qo'shilmalarining tankka qarshi mudofaa tizimini takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Tank va zirhli texnikalarning taktik imkoniyatlari, zamonaviy razvedka vositalari, uchuvchisiz uchish apparatlari hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi mudofaa tizimiga yangi talablarni yuzaga keltirayotgani yoritilgan. Shuningdek, ko'p qatlamli mudofaa, qo'shin turlarining o'zaro hamkorligi, raqamli boshqaruv tizimlari va zamonaviy tayyorgarlik usullarini joriy etishning ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: mudofaa jangi, umumqo'shin qo'shilmasi, tankka qarshi mudofaa, zirhli texnika, uchuvchisiz uchish apparatlari, raqamli boshqaruv, harbiy strategiya.

Kirish: Harbiy mojarolarning zamonaviy xususiyatlari shuni ko'rsatmoqdaki, jangovar harakatlarda tank va boshqa zirhli texnikalar hali ham asosiy zarba beruvchi vositalardan biri bo'lib qolmoqda. Biroq ularning qo'llanilishi endilikda razvedka tizimlari, uchuvchisiz uchish apparatlari, sun'iy intellekt elementlari hamda yuqori aniqlikdagi qurollar bilan uyg'unlashgan holda amalga oshirilmoqda. Natijada mudofaa tizimiga qo'yiladigan talablar ham tubdan o'zgarmoqda.

Umumqo'shin qo'shilmalarining samarali mudofaasi nafaqat mavjud texnik vositalarning imkoniyatlariga, balki boshqaruv tizimi, axborot almashinuvi, muhandislik ta'minoti va shaxsiy tarkibning tayyorgarlik darajasiga ham bog'liq hisoblanadi.

Zamonaviy mudofaa jangining o'ziga xos xususiyatlari

Bugungi kunda harbiy harakatlar yuqori tezkorlik, axborot ustunligi va kompleks qo'llab-quvvatlash vositalari bilan tavsiflanadi. Ayniqsa, so'nggi yillardagi qurolli mojarolar shuni ko'rsatdiki, zirhli texnikalar mustaqil emas, balki razvedka vositalari, elektron kurash tizimlari hamda uchuvchisiz platformalar bilan birgalikda qo'llanmoqda.

Shu sababli mudofaa tizimi ham yagona element emas, balki bir-biri bilan uzviy bog'langan ko'plab funksional qismlardan iborat bo'lishi zarur.

Zamonaviy mudofaaning asosiy tamoyillari quyidagilar hisoblanadi:

uzluksiz razvedka olib borish;

tezkor axborot almashinuvi;

qo'shin turlarining o'zaro integratsiyasi;

boshqaruvning markazlashgan va moslashuvchan shakllari;

yuqori harakatchanlik;

zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.

Tankka qarshi mudofaa tizimining tarkibiy elementlari

Tankka qarshi mudofaa tizimi faqat bitta qurol yoki bitta bo'linma faoliyatidan iborat emas. U bir nechta o'zaro bog'liq elementlardan tashkil topadi:

razvedka va kuzatuv tizimi;

muhandislik ta'minoti;

qo'shnlarni boshqarish tizimi;

o't ochish vositalari;

havo tahdidlariga qarshi himoya;

logistika va texnik ta'minot;

shaxsiy tarkibning kasbiy tayyorgarligi.

Mazkur elementlarning uyg'un faoliyati mudofaa tizimining umumiy samaradorligini belgilaydi.

Tankka qarshi mudofaani takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari

Raqamli boshqaruv tizimlarini rivojlantirish

Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish jangovar vaziyatni real vaqt rejimida baholash imkonini beradi. Raqamli boshqaruv tizimlari qaror qabul qilish vaqtini qisqartiradi hamda qo'shinlar o'rtasidagi muvofiqlashtirishni yaxshilaydi.

Razvedka imkoniyatlarini kengaytirish

Razvedka zamonaviy mudofaaning eng muhim elementi hisoblanadi. Turli sensorlar, kuzatuv vositalari va uchuvchisiz platformalardan olinadigan ma'lumotlarning yagona axborot tizimida qayta ishlanishi vaziyatni aniq baholashga xizmat qiladi.

Qo'shin turlarining integratsiyasi

Tankka qarshi mudofaa faqat bitta bo'linma vazifasi emas. Uning muvaffaqiyati:

piyoda qo'shinlari;

artilleriya;

muhandislik bo'linmalari;

havo hujumidan mudofaa kuchlari;
razvedka bo'linmalari
o'rtasidagi samarali hamkorlikka bog'liq.

Muhandislik ta'minotini rivojlantirish

Muhandislik tadbirlari mudofaa tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tabiiy va sun'iy to'siqlardan oqilona foydalanish, mudofaa inshootlarini barpo etish hamda harakat yo'nalishlarini nazorat qilish umumiy mudofaa barqarorligini oshiradi.

Shaxsiy tarkib tayyorgarligini takomillashtirish

Har qanday texnologiya undan foydalanadigan mutaxassis malakasi bilan chambarchas bog'liq. Shu sababli:

zamonaviy trenajyorlardan foydalanish;
kompyuter simulyatorlari;
virtual o'quv mashg'ulotlari;
qo'mondonlik-shtab mashqlari
jangovar tayyorgarlik sifatini sezilarli oshiradi.

Zamonaviy texnologiyalarning roli

Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), geoinformatsion tizimlar va avtomatlashtirilgan boshqaruv platformalari harbiy boshqaruv sifatini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Ushbu texnologiyalar:

vaziyatni tezkor baholash;
qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash;
resurslarni samarali taqsimlash;
axborot almashinuvini tezlashtirish;
qo'mondonlik samaradorligini oshirish
imkoniyatlarini yaratmoqda.

Muammolar va ularni bartaraf etish istiqbollari

Tankka qarshi mudofaa tizimini rivojlantirishda quyidagi muammolar mavjud:

texnik vositalarning tez eskirishi;
zamonaviy texnologiyalar narxining yuqoriligi;
mutaxassislar tayyorlashdagi murakkabliklar;
axborot xavfsizligi masalalari;
qo'shinlararo integratsiyani ta'minlashdagi tashkiliy muammolar.

Ushbu muammolarni hal etish uchun ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy qilish, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini rivojlantirish va innovatsion yechimlarni amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa: Zamonaviy harbiy mojarolar tajribasi umumqo'shin qo'shilmalarining tankka qarshi mudofaa tizimini muntazam ravishda takomillashtirib borishni talab etmoqda. Raqamli boshqaruv tizimlari, zamonaviy razvedka vositalari, muhandislik ta'minoti hamda qo'shin turlarining o'zaro integratsiyasi mudofaa samaradorligini oshirishning asosiy omillari hisoblanadi. Shuningdek, shaxsiy tarkibning kasbiy tayyorgarligi va innovatsion texnologiyalarni joriy etish kelgusida mudofaa tizimining barqarorligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Mudofaa doktrinası.
2. O'zbekiston Respublikasi "Mudofaa to'g'risida"gi Qonuni.
3. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. Charter of the United Nations.
4. Harbiy strategiya va operativ san'at bo'yicha oliy harbiy ta'lim muassasalari uchun darsliklar.
5. Zamonaviy harbiy xavfsizlik va mudofaa boshqaruviga oid ilmiy maqolalar (Scopus va Web of Science bazalaridagi manbalar).